

นายกรัฐมนตรีคนใหม่ กับสังคมไทย

ต้อนรับนายกฯ ใหม่สู่การแก้ไขวิกฤติชาติ

บทความนี้เขียนก่อนการเลือกตั้ง ๖ มกราคม ๒๕๔๔ นายกรัฐมนตรีคนใหม่จะเป็นใครก็ตาม ผมขอเอาใจช่วยให้แก้วิกฤติชาติได้สำเร็จ

การมองอนาคตมองได้หลายแบบ แบบวิเคราะห์วิจารณ์เท่านั้นไม่พอ แต่ควรไปให้ถึงการสังเคราะห์และการจัดการ กล่าวคือ ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร หรือเกิดจากอะไร เราจะต้องหาวิธีการจัดการแก้ปัญหาให้ได้ อีกนัยหนึ่งคืออย่าเอาแต่บ่น

คนป่วยถ้าป่วยนานเกินและรักษาไม่ได้ผลจะเกิดเรื่องใหญ่ สังคมไทยป่วยมานาน มีหมอรักษาหลายคนแล้ว อาการมีแต่ทรุดกับทรุด

ในช่วงของนายกรัฐมนตรีคนใหม่เป็นช่วงวิกฤติ ถ้ายังแก้ปัญหาไม่สำเร็จน่ากลัวจะเกิดเรื่องใหญ่ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องคนจนและการแย่งชิงทรัพยากรในชนบทเป็นเรื่องที่บีบคั้นที่สุด คนข้างบนขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ คนจนไทยอดทนสูง แต่ทุกอย่างมีขีดจำกัด เราไม่อยากเห็นภาพที่เกิดขึ้นในบางประเทศ

ที่พูดเรื่องนี้ก็เพราะไม่อยากให้เกิดขึ้น จะได้ช่วยกันป้องกันไม่ให้ไปถึงจุดนั้น จุดนั้นก็คือ คนจนลุกขึ้นมาไล่ฆ่าคนรวย

ปัญหาวิกฤติมีหลายอย่าง เช่น วิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติคอร์รัปชัน วิกฤติความยากจนและการแย่งชิงทรัพยากรในชนบท วิกฤติสิ่งแวดล้อม วิกฤติคนวัยฉกรรจ์ ๓ อย่างคือ ยาเสพติด-เอดส์-อุบัติเหตุ วิกฤติสังคมเป็นโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อน จึงยากต่อการแก้ไข แต่ถ้าแก้ไขไม่ได้ สังคมก็จะวิกฤติมากขึ้น

จำเป็นที่คนไทยจะต้องร่วมกันทำความเข้าใจปัญหาเชิงโครงสร้าง และนายกรัฐมนตรีต้องเป็นผู้นำในการที่จะทำให้สังคมไทยเข้าใจปัญหาโดยถูกต้อง จะได้แก้ปัญหาได้

หน้าที่สำคัญที่สุดของนายกรัฐมนตรี

หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของนายกรัฐมนตรีคือ เป็นผู้ชี้ทิศทางว่าชาติจะเดินไปทางไหนกัน เคยมีคนอเมริกันกล่าวว่า “หน้าที่ของประธานาธิบดีนั้นน้อยที่สุดคือเรื่องบริหาร ใหญ่ที่สุดคือการชี้ทิศทางของประเทศ”

เมื่อผู้นำชี้ทิศทาง และเป็นทิศทางที่ได้รับความเห็นพ้อง กลไกต่าง ๆ ในชาติก็จะทำงานไปในทิศทางเดียวกัน

ร่างกายของเรามีความหลากหลายสุดประมาณ แต่มีบูรณาการเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่ซ้ำแหละออกเป็นส่วน ๆ ของที่ถูกซ้ำแหละเป็นส่วน ๆ เช่น สุนัข หรือโค คือสิ่งไม่มีชีวิต

ชีวิตคือการบูรณาการเป็นหนึ่งเดียวกัน

ขณะนี้สังคมไทยเสมือนถูกซ้ำแหวะเป็นส่วน ๆ ไปคนละทิศคนละทาง **พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)** เปรียบเทียบว่า คนไทยเหมือนไก่อยู่ในเข่งรอถูกนำไปฆ่า แต่ยังจิตติดกันอยู่รำไป ชาดวัตถุประสงคร่วมกันที่จะบินออกจากเข่ง ถ้ามีวัตถุประสงคร่วมกันและพร้อมใจกันก็จะบินออกจากเข่งได้

คนไทยตกอยู่ในสภาวะวิกฤติ หรือถูกเข่งครอบอยู่ แต่จิตติดกันรำไป ชาดวัตถุประสงคร่วมกันจึงออกจากสภาวะวิกฤติไม่ได้

นายกรัฐมนตรีคนใหม่และคนไทยควรเข้าใจประเด็นนี้ แล้วสร้างวัตถุประสงคร่วมกันว่าชาติจะไปทางไหน เป็นทิศทางร่วมกัน ที่คนไทยจะรวมพลังฝ่าวิกฤติออกไปสู่การสร้างความร่วมมือเป็นสุข

นายกรัฐมนตรีจึงไม่ควรเป็นคนหุยมหุยมิ โบายปัญหา (pass the buck) ว่าเป็นเรื่องของคนนั้นคนนี้ หรือกระทรวงนั้นกระทรวงนี้

ประธานาธิบดีทูลแมนมีจารึกข้อความตั้งอยู่ที่โต๊ะทำงานในทำเนียบขาว ความว่า *“The buck stops here”* อันหมายความว่า **ปัญหาสิ้นสุดกันที่นี่** ไม่มีการโบายไปที่อื่นอีกแล้ว

ถ้านายกรัฐมนตรีเป็นนักโบายปัญหา สังคมไทยจะขัดแย้งกันมากขึ้น และคนไทยจะตีกันตาย

หน้าที่ที่สำคัญที่สุดของนายกรัฐมนตรีคือการเป็นผู้นำที่รวมคนไทยต่อสู้และกำหนดทิศทางของชาติ

คนไทยกำหนดอนาคตของตนเอง

คนที่ตกเป็นทาสหรือเชลย ประเทศที่ตกเป็นเมืองขึ้น ย่อมกำหนดอนาคตของตนเองไม่ได้ ปลาที่ตายแล้วลอยไปตามน้ำสุดแต่กระแสน้ำจะพัดไปทางไหน แต่คนเป็นเป็นคนที่มีเสรีภาพ

ประเทศที่มีอิสรภาพและมีศักดิ์ศรี ควรจะต้องกำหนดอนาคตของตนเองได้ว่าเราต้องการสังคมเช่นไร

อาจจะคิดว่าต่างคนต่างมองไม่มีทางจะเห็นร่วมกันได้ แต่ที่จริงมีจุดร่วมที่คนทั้งหมดเห็นร่วมกันได้เสมอ เรามักจะไปเริ่มที่จุดต่างแล้วก็ทะเลาะอย่างตกลงกันไม่ได้

แต่ที่จริงคนทั้งหลายมีจุดร่วมกันมากกว่าต่างกัน เราควรจะเริ่มที่จุดร่วมแล้วค่อย ๆ วิเคราะห์ออกมาเป็นแนวทางหรือยุทธศาสตร์ เช่น

“ร่วมสร้างสังคมไทยที่ร่มเย็นเป็นสุข”

คนไทยทุกคนคงต้องการสังคมไทยที่ร่มเย็นเป็นสุข คงจะเห็นร่วมกันเมื่อเห็นร่วมกันก็มาช่วยกันคิดว่าสังคมไทยที่จะร่มเย็นเป็นสุขได้จะต้องประกอบด้วยอะไร และเช่นเดียวกัน เริ่มจากหลักใหญ่ ๆ ที่เห็นพ้องกันได้ เช่น เป็นสังคมที่เข้มแข็ง

- ทางน้ำใจไมตรี
- ทางปัญญา
- ทางสังคมและวัฒนธรรม
- ทางเศรษฐกิจ
- ทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร
- ทางความยุติธรรมในสังคม

เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้เป็นหลักใหญ่ ๆ ที่เห็นพ้องร่วมกันได้ เมื่อร่วมกันคิดได้ก็จะมีน้ำใจไมตรีต่อกัน และร่วมกันคิดในสิ่งที่ยากกว่าขึ้นไป

นายกรัฐมนตรีควรจะนำและร่วมกับคนไทยในการกำหนดอนาคตของตนเอง

นายกรัฐมนตรีกับ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

ประเทศไทยเผชิญปัญหาเชิงโครงสร้างที่สลับซับซ้อน ใหญ่และ

ยากที่จะแก้ไขได้ และแก้ไขไม่ได้ตามโครงสร้างเก่าๆ ที่คุ้นเคย จำเป็นต้องมีเครื่องมือใหม่ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” คือเครื่องมือเคลื่อนเรื่องยากๆ ที่ตามปกติเคลื่อนไม่ได้ เรื่องที่ยากที่สุดอย่างหนึ่งที่ใช้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” เคลื่อนสำเร็จก็คือ การเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับเพื่อการปฏิรูปการเมือง

“สามเหลี่ยม” นี้ประกอบด้วย

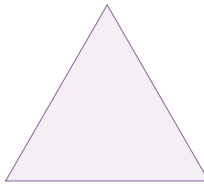
๑. การสร้างความรู้จริงในเรื่องนั้นๆ

๒. การเคลื่อนไหวทางสังคม

๓. การเชื่อมโยงกับการเมือง

ดังในรูปข้างล่างนี้

๑. การสร้างความรู้จริงในเรื่องนั้นๆ

๒. การเคลื่อนไหวทางสังคม

๓. การเชื่อมโยงกับการเมือง

“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

ทั้ง ๓ เรื่องอ่อนแอและไม่เชื่อมโยงกัน จึงทำให้ทำอะไรสำเร็จได้ยาก กล่าวคือ

๑. มีความอ่อนแอทางวิชาการ มหาวิทยาลัยทั้งหมดอ่อนแอ หาผู้ที่เข้าใจภาพรวมของประเทศเกือบไม่ได้เลย เพราะสอนตามสาขาแยกย่อย ไม่วิจัยสร้างความรู้ในลักษณะที่จะนำไปแก้ปัญหาได้

๒. การเคลื่อนไหวทางสังคมมีน้อย ที่มีบ้างก็ไม่เชื่อมโยงกับความรู้จริง ถ้าปราศจากความรู้จริงสังคมเคลื่อนได้ยาก หรือเคลื่อนแล้วเพี้ยนไปทางอื่น สังคมต้องเคลื่อนด้วยความรู้จึงจะมีพลังนำไปสู่การแก้ปัญหายากๆ ได้

๓. การเมืองถึงจะมีอำนาจก็แก้ปัญหายาก ๆ ไม่ได้ ถ้าไม่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอีก ๒ มุม แต่การเมืองก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของโครงสร้างที่ขาดไม่ได้ เพราะลำพัง ๑. กับ ๒. ก็แก้ปัญหไม่ได้เหมือนกัน

ถ้านายกรัฐมนตรีเข้าใจ และนำการเมืองเข้ามากระตุ้นและเชื่อมโยงกับองค์ประกอบที่ ๑. และ ๒. ก็จะทำให้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” สมบูรณ์ มีพลังไปแก้ปัญหายาก ๆ ได้ กล่าวคือ นายกรัฐมนตรีกำหนดยุทธศาสตร์ ๒ ยุทธศาสตร์เพื่อสร้าง “สามเหลี่ยม” คือ

๑. ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ

๒. ยุทธศาสตร์พลังทางสังคม หรือยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน

ดังจะได้กล่าวต่อไป

ยุทธศาสตร์ทางปัญญาแห่งชาติ

นี่คือองค์ประกอบหนึ่งใน “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

ชาติจะเข้มแข็งได้ต้องมีความเข้มแข็งทางปัญญาสามารถสร้างความรู้ขึ้นมาในทุกตารางนิ้วของแผ่นดิน และสามารถวิจัยสร้างความรู้ที่ต้องการใช้งานได้

ต้องมีคนไทยจำนวนมากพอที่เห็นภาพรวมทั้งของโลกและของไทย รู้เท่าทันประโยชน์และโทษของความรู้และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สังคมไทยกำหนดทำที่ถูกต้องต่อสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ตกเป็นเหยื่อแต่ไม่พลาดการใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม

ท่ามกลางความอ่อนแอทางปัญญาอย่างทั่วถึงเช่นปัจจุบัน ควรมีการสร้างเครื่องมือเฉพาะหน้าของนายกรัฐมนตรี เช่น สภาวิชาการแห่งชาติ (National Academic Council)

โดยคัดเลือกนักวิชาการระดับยอดที่สามารถเข้าใจภาพรวมของโลกและของประเทศที่มีอิสระ จำนวนไม่กี่คน ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาในเรื่องยุทธศาสตร์ทางปัญญา ที่นายกรัฐมนตรีจะรับไปสั่งการและจัดทรัพยากร

สนับสนุน ให้มีการสร้างความรู้ที่จำเป็นแก่การแก้ปัญหาและพัฒนาชาติในเรื่องที่สำคัญ ๆ โดยรวดเร็ว

ยุทธศาสตร์พลังสังคม (ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน)

นี่คือองค์ประกอบที่ ๒ ใน “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”

สำหรับปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อนและยากลำบากอำนาจรัฐไม่มีทางแก้ปัญหาได้ ไม่ว่ารัฐบาลใด ๆ ต้องใช้พลังอำนาจทางสังคม พลังอำนาจทางสังคมเกิดจากการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของคนไทยในทุกพื้นที่ในทุกองค์กร และในทุกเรื่อง ในการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำเป็นประชาคมหรือประชาสังคมนี้ จะมีพลัง ๓ ประการเข้ามาผนวกกันคือ

พลังธรรมะ หรือพลังทางจิตวิญญาณ

พลังแห่งการเรียนรู้

และพลังแห่งการจัดการ

เมื่อมีการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำของคนไทยทั้งแผ่นดิน ประกอบด้วย พละ ๓ ดังกล่าว จะเกิดเป็นพลังแผ่นดิน หรือภูมิพละ สังคมไทยจะเข้มแข็งและแก้ปัญหาได้ทุกชนิด

นายกรัฐมนตรีควรให้ภาครัฐเข้ามาทำความเข้าใจและส่งเสริมยุทธศาสตร์พลังสังคม โดยอาจออกคำสั่งนายกรัฐมนตรีเรื่องยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินในการเอาชนะวิกฤติชาติ

ท่าทีและบทบาทของสังคมไทยต่อนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีไม่อาจแก้ปัญหาวิกฤติชาติได้โดยลำพัง โดยไม่ได้รับความสนับสนุนจากสังคม ไม่ว่านายกรัฐมนตรีจะเป็นใคร สังคมไทยควรจะให้โอกาส และขอให้นายกรัฐมนตรีกับสังคมไทยร่วมมือกันอย่างจริงจังและจริงใจเพื่อแก้วิกฤติชาติ

อย่าติดอยู่ในอดีตมากเกินไปในอนาคตไม่ได้

อดีตมีรากลึกและโครงสร้างที่ทำให้เกิดอะไรต่ออะไรอันยากต่อการ
สะสาง การร่วมกันทำสิ่งใหม่ที่ต้ง่ายกว่า อยากให้คนไทยเข้าใจว่า **“โครงสร้างกำหนดคุณสมบัติ”** อย่ามองเรื่องความดีความชั่วเป็นคุณสมบัติตายตัว
ของบุคคล

น้ำประกอบด้วย ไฮโดรเจน (H) ๒ อะตอม และออกซิเจน (O) ๑
อะตอม มีสูตรว่า H_2O

ความเป็นน้ำไม่ใช่คุณสมบัติของไฮโดรเจนหรือของออกซิเจนเลย
เป็นคุณสมบัติใหม่ที่เกิดจากโครงสร้าง H_2O

ถ้าเรามองอะไรเป็นเรื่องของบุคคลแบบตายตัว เราคงไม่มีทางออก
ที่เสนอมาทั้งหมดนี้อาศัยหลัก **“โครงสร้างกำหนดคุณสมบัติ”**
แน่นอน เราต้องการได้นักการเมืองดี ๆ แต่จะได้นักการเมืองอย่างใดก็มี
เหตุปัจจัยที่ทำให้เป็นเช่นนั้น และไม่ว่านักการเมืองจะเป็นอย่างไร ถ้ามี
การสร้าง **“โครงสร้าง”** ที่เหมาะสมก็ทำเรื่องที่ดี ๆ ได้

ได้เสนอโครงสร้าง **“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”** ซึ่งพิสูจน์มาแล้วว่า
สามารถทำให้เรื่องดี ๆ ยาก ๆ เกิดขึ้นได้ ไม่ว่านักการเมืองจะเป็นอย่างไร
ก็ตาม เพราะฉะนั้น เป็นหน้าที่ของนักวิชาการและสังคมด้วยที่จะประกอบ
โครงสร้าง **“สามเหลี่ยม”** แต่ถ้านายกรัฐมนตรีคนใหม่จะเข้าใจเรื่องนี้ แล้ว
เป็นผู้นำประกอบโครงสร้าง **“สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา”** เสียเอง สังคมไทย
ก็จะมีพลังในการแก้วิกฤติชาติได้

**ขอให้นายกรัฐมนตรีคนใหม่และสังคมไทยร่วมมือกันทำงานสร้าง
พลังแผ่นดิน ให้คนไทยทั้งประเทศรวมตัวร่วมคิดร่วมทำให้สังคมไทยเข้ม-
แข็ง ฝ่าวิกฤติและสร้างสังคมไทยที่ร่มเย็นเป็นสุขได้**